

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาและอุปสรรค ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ของบุคคลบนพื้นที่สูง ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการเก็บ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 34 คน โดยผู้วิจัย ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของ บุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และแนวทางการแก้ไข
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของบุคคลบนพื้นที่สูง(กลุ่มชาวไทยภูเขา) ที่ยังไม่ได้รับการ พิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข การดำเนินการพิจารณาลงรายการ สัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

การสรุปผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามประเด็นคำถาม ซึ่งในแต่ละ ประเด็นคำถามแต่ละกลุ่มจะมีประเด็นคำถามแตกต่างกันออกไป จากนั้นจะทำการสรุปประเด็น ทั้งหมดอีกครั้งในขั้นตอนสุดท้ายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ของ งานวิจัยชิ้นนี้ โดยข้อมูลที่ได้จะถูกระบุแบบมีโครงสร้างโดยการพรรณนาพร้อมทั้งยกเหตุผล ประกอบจากข้อมูลที่ค้นคว้าได้โดยแบ่งผลการสัมภาษณ์เป็นกลุ่มบุคคลตามประเภทกลุ่มตัวอย่าง ที่ตั้งไว้จำนวน 3 กลุ่มคือกลุ่มที่ 1 ประชากรกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) จำนวน 20 คนกลุ่มที่ 2 ประชากรกลุ่มผู้นำชนเผ่า / ผู้ปกครองท้องที่ (กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 8 คนกลุ่มที่ 3 ประชากรกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ (นายอำเภอ / ปลัดอำเภอ / เจ้าหน้าที่ปกครอง) จำนวน 6 คนซึ่ง สรุปผลการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามและแบ่งตามกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

4.1 ผลการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) จำนวน 20 คน

ประเด็นคำถามที่ 1 สถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ประชากรกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์เป็นหัวหน้าครอบครัวที่มีอายุระหว่าง 35-45 ปี จำนวน จำนวน 10 คน

อายุระหว่าง 46 – 55 ปี จำนวน 7 คน อายุ 56 ปี ขึ้นไป จำนวน 3 คน โดยเป็นผู้ที่ได้รับการพิจารณา
ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านแล้ว จำนวน 4 คน ยังไม่ได้รับการพิจารณาลงรายการ
สัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน จำนวน 16 คน และเป็นบุคคลบนพื้นที่สูงเผ่า อาข่า หรือ อีก้อ จำนวน
11 คน เผ่า ลาหู่ หรือ มูเซอ จำนวน 5 คน และ เผ่า ลีซอ หรือ ลีซอ จำนวน 4 คน ซึ่งอาศัยอยู่ ณ บ้าน
อาเย บ้านป่าหญ้าไทร ตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ บ้านสามลี่ ตำบลแม่แวน อำเภอ
พร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และบ้านผาแดง หมู่ที่ 14 ตำบลสันทราย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ประเด็นคำถามที่ 2 ปัญหาและอุปสรรค ในการขอรับและการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ของบุคคลบนพื้นที่สูง

**2.1 ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวท่านที่เป็นบุคคลบนพื้นที่สูงและเคยยื่นคำร้องขอ
ลงรายการสัญชาติไทย แต่ยังไม่ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติมีจำนวนกี่คน ใครบ้าง มี
ความสัมพันธ์กับท่านอย่างไร**

ต่อประเด็นคำถามดังกล่าวกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์
จากจำนวน 20 คนพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 15 คน ได้ให้ข้อมูลว่า เคยยื่นคำร้องขอลงรายการ
สัญชาติไทยในทะเบียนบ้านแล้ว แต่ยังไม่ได้รับการพิจารณาให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียน
บ้าน โดยบุคคลในครอบครัวดังกล่าว ประกอบด้วยตัวผู้ให้สัมภาษณ์ ภรรยา และบุตร 1 คน จำนวน
3 ครอบครัว / ผู้ให้สัมภาษณ์ ภรรยา และบุตร 2 คน จำนวน 7 ครอบครัว / ผู้ให้สัมภาษณ์ ภรรยา
และบุตร 3 คน จำนวน 5 ครอบครัว สำหรับอีก 5 ครอบครัว เป็นครอบครัวที่เคยยื่นคำร้องขอ
ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านแล้วแต่ยังไม่ได้รับการพิจารณาให้ลงรายการสัญชาติไทยใน
ทะเบียนบ้าน โดยบุคคลในครอบครัวที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาดังกล่าว มีเพียงเฉพาะผู้ที่เป็นบุตร
ของผู้ถูกสัมภาษณ์เท่านั้น โดยแยกเป็นจำนวนบุตรที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย
1 คน 2 ครอบครัว / 2 คน 2 ครอบครัว และ 3 คน 1 ครอบครัว

**2.2 ท่านหรือคนในครอบครัวที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยได้ทำการ
ยื่นขอรับการพิจารณาเมื่อใด ยื่นต่อใครหรือส่วนราชการใด**

จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้
ยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านเมื่อ พ.ศ. 2548 จำนวน 5 คน / พ.ศ. 2549
จำนวน 6 คน / พ.ศ. 2550 จำนวน 5 คน พ.ศ. 2551 จำนวน 3 คน และ พ.ศ. 2552 จำนวน 1 คน โดย
ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด จำนวน 20 คน ได้ยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านต่อ

นายอำเภอพร้าว โดยยื่นคำร้อง ณ สำนักทะเบียนอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ ยังมีผู้ที่เคยยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน มากกว่า 1 ครั้ง จำนวน 5 คน

2.3 เพราะเหตุใดจึงไม่ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้ลงรายการสัญชาติไทย

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 9 คน ให้ข้อมูลว่า สาเหตุที่ตนเองและคนในครอบครัว ไม่ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านเนื่องจาก เอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูง หรือ เอกสารทะเบียนประวัติชุมชนบนพื้นที่สูง ซึ่งเป็นเอกสารที่สำคัญที่สุดในการใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณา ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน มีการลงรายการสถานที่เกิดผิดพลาดไปจากความเป็นจริง ซึ่งในความเป็นจริงผู้ที่ยื่นคำร้องเกิดในประเทศไทย แต่มีการลงรายการสถานที่เกิดเป็นประเทศพม่า ส่งผลให้ไม่สามารถได้รับการพิจารณา ลงรายการสัญชาติไทย เพราะคุณสมบัติไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งตามหลักเกณฑ์แล้วบุคคลบนพื้นที่สูงที่จะได้รับการพิจารณา ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน ต้องมีสถานที่เกิดในประเทศไทยเท่านั้น

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ยังได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า สาเหตุที่ทำให้การลงรายการสถานที่เกิดในเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูง หรือ ทะเบียนประวัติชุมชนบนพื้นที่สูงผิดพลาดไปจากข้อเท็จจริงนั้น เนื่องจากเกิดความผิดพลาดในการสื่อสาร ระหว่างบุคคลบนพื้นที่สูงกับเจ้าหน้าที่ชุดสำรวจเพื่อจัดทำทะเบียนประวัติ ยกตัวอย่างเช่น ผู้ให้สัมภาษณ์เกิดที่อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เจ้าหน้าที่ถามว่าจริงหรือเปล่า เมื่อตอบไปว่า “พะหม่ามา” ซึ่งความหมายของภาษาอาข่าหรือ อีเก้อ แปลว่า จริงๆ แต่เจ้าหน้าที่กลับเข้าใจว่าเดินทางมาจากประเทศพม่า ทำให้บุคคลนั้นได้รับการบันทึกรายการสถานที่เกิด ในเอกสารทะเบียนประวัติว่าเกิดประเทศพม่า

นอกจากนั้น ยังมีสาเหตุมาจากการที่ผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นบุคคลบนพื้นที่สูงที่มีภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ตามชนเผ่าของตนเอง ในการดำรงวิถีชีวิตพวกเขาที่ใช้ภาษาของชนเผ่าตนเองสื่อสารกัน ฉะนั้น ทำให้พวกเขาพูดและฟังภาษาไทยไม่ค่อยเข้าใจ ตอนที่มีการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูงหรือชุมชนบนพื้นที่สูง พวกเขาจึงสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ชุดสำรวจไม่ค่อยเข้าใจ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่คิดว่าพวกตนน่าจะไม่ใช่บุคคลที่เกิดในประเทศไทย เพราะพูดฟังภาษาไทยยังไม่รู้เรื่อง จึงบันทึกรายการสถานที่เกิด ไปเองว่าเกิดประเทศพม่า ซึ่งพวกเขาไม่มีโอกาสที่จะได้โต้แย้ง อย่างไรก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า ในเรื่องข้อผิดพลาดดังกล่าวทางเจ้าหน้าที่ผู้รับคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน จะแจ้งให้ทราบว่า หากมีเอกสารหลักฐานที่ทางราชการออกให้ และแสดงว่าผู้ให้สัมภาษณ์เกิดในประเทศไทย ก็สามารถนำยื่นคำร้องขอแก้ไขรายการสถานที่เกิด ในเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูง หรือทะเบียนประวัติชุมชนบน

พื้นที่สูงได้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว พวกเขาไม่มีโอกาสที่จะหาเอกสารหลักฐานดังกล่าวได้เลย ทำให้ยังไม่ได้รับพิจารณาสัญชาติไทยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ในส่วนของผู้ให้สัมภาษณ์อีก จำนวน 6 คน ได้ให้ข้อมูลว่า สาเหตุที่ตนเองและคนในครอบครัว ไม่ได้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านเนื่องจาก ไม่สามารถหาสูติบัตร หรือหนังสือรับรองการเกิดมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่ได้ ถึงแม้ว่าเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูงหรือทะเบียนประวัติชุมชนบนพื้นที่สูง จะได้ลงรายการสถานที่เกิดในประเทศไทย แต่การยื่นคำร้องต้องมีเอกสารสูติบัตร หรือหนังสือรับรองสถานที่เกิดมาแสดงด้วย ซึ่งหายากมาก จึงไม่สามารถดำเนินการได้ สุดท้ายไม่สามารถนำเอกสารหนังสือรับรองสถานที่เกิดมาประกอบในการยื่นคำร้อง ขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านได้

สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ อีกจำนวน 3 คน ให้ข้อมูลว่า สาเหตุที่คนในครอบครัวของตนเอง ยังไม่ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน เพราะไม่มีเงินค่าใช้จ่ายในการยื่นคำร้อง โดยแยกเป็นประเด็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายื่นคำร้อง และค่าสมนาคุณบุคคลที่พามาดำเนินการยื่นคำร้อง ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ข้อมูลว่าตนเองเคยมายื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน ให้แก่บุตรซึ่งมีหลักฐานที่จะใช้ประกอบการยื่นคำร้องอย่างครบถ้วนแล้ว คือมีทั้งเอกสารสูติบัตร เอกสารสำเนาทะเบียนบ้าน เอกสารบัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง ซึ่งตนเองได้มายื่นคำร้องครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 จนกระทั่งปัจจุบันรวมจำนวนครั้งที่ตนเองต้องเดินทางมาที่อำเภอถึง 4 ครั้ง แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ การเดินทางแต่ละครั้งต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และค่าสมนาคุณผู้นำชุมชน หรือเพื่อนบ้านที่พามาติดต่อดำเนินการ โดยตนเองได้ไปรับจ้างทำงานต่างจังหวัดต้องเก็บสะสมเงิน เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาติดต่อขอลงรายการสัญชาติให้บุตร ในบางครั้งเวลาเดินทางไปอำเภอพร้าว ก็ไม่พบเจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องการรับคำร้องขอลงรายการสัญชาติ เนื่องจากเจ้าหน้าที่เดินทางไปประชุม หรือไปราชการท้องที่ บางครั้งเจ้าหน้าที่ไม่ว่างเพราะติดรับคำร้องของครอบครัวที่มายื่นคำร้องก่อนหน้าตนเอง ทำให้ต้องกลับไปติดต่อใหม่อีก นอกจากนั้น ในการยื่นคำร้องถึงแม้ว่าจะมีเอกสารหลักฐานครบถ้วน ก็ต้องนำพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือซึ่งเจ้าหน้าที่กำหนดให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และข้าราชการไปเป็นพยานบุคคลยืนยันด้วย บางครั้งในวันที่ไปติดต่อที่อำเภอตามที่เจ้าหน้าที่ได้นัดหมายไว้ แต่พยานบุคคลที่จะไปรับรองไม่ว่าง ก็ทำให้ไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ ในส่วนของผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 2 คน ให้ข้อมูลว่าสาเหตุที่คนในครอบครัวของตนเอง ยังไม่ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านเนื่องจาก เอกสารที่ตนเองเคยยื่นคำร้องไว้สูญหาย เพราะมีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการยื่นคำร้อง เจ้าหน้าที่ที่ย้ายมาใหม่แจ้งว่า ค้นหาเอกสาร ไม่เจอให้ยื่นคำร้องใหม่ ซึ่งตนเองก็ยังไม่ได้มาดำเนินการแต่อย่างใด

2.4 ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยต่อส่วนราชการ (อำเภอพัว) ท่านมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการด้านใดบ้าง หรือไม่ อย่างไร

2.4.1 ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนนโยบายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ท่านรู้และเข้าใจหรือไม่ ว่าปัจจุบันมีอยู่อย่างไรบ้าง

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 18 คน ให้ข้อมูลว่า ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนนโยบายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านของตนเองและครอบครัวแต่อย่างใด รู้เพียงแต่ว่า ตนเองและครอบครัวซึ่งเป็นชาวเขาดั้งเดิม หากมีหลักฐานทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูงหรือทะเบียนประวัติชุมชนบนพื้นที่สูง และเกิดในประเทศไทย จะสามารถยื่นขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านได้เท่านั้น และมีเพียง 2 คน จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดที่ให้ข้อมูลว่าพอมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนนโยบายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านของบุคคลบนพื้นที่สูง แต่ก็พอรู้บ้างในบางเรื่องเท่านั้น ไม่ได้มีความรู้อย่างแท้จริงหรือครอบคลุมทุกเรื่อง

อย่างไรก็ตามผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ถึงแม้จะไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนนโยบายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องแต่ก็ไม่ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทย เพราะหากมีจัดเตรียมเอกสารและพยานบุคคลตามที่เจ้าหน้าที่แจ้งให้ครบถ้วน ก็สามารถดำเนินการได้

2.4.2 ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการในการดำเนินการยื่นคำร้องขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติที่ทางราชการกำหนดไว้หรือไม่ ท่านมีความรู้หรือเข้าใจอย่างไรบ้าง

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 18 คน ให้ข้อมูลว่า ไม่มีความรู้หรือความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการในการดำเนินการยื่นคำร้องขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติตามที่ทางราชการกำหนด มีเพียง 2 คน ที่มีความรู้หรือความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการในการดำเนินการยื่นคำร้องขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติตามที่ทางราชการกำหนด โดยเคยได้อ่านจากหนังสือระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาลงรายการสถานะบุคคลในทะเบียนบ้านให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

สำหรับประเด็นปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการในการดำเนินการยื่นคำร้องขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 9 คน ให้ข้อมูลว่า ยังไม่ประสบปัญหาที่เกิดจากเรื่องนี้ เนื่องจากยังอยู่ในขั้นตอนการยื่นคำร้องในเบื้องต้นเท่านั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ที่กำหนดในเบื้องต้น ก็ทราบว่าขาดคุณสมบัติ เพราะรายการสถานที่เกิดในเอกสารทะเบียนประวัติระบุว่าไม่ได้เกิดในประเทศไทย และเจ้าหน้าที่

ก็ไม่ให้ดำเนินการยื่นคำร้องแต่อย่างใด แต่สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์อีก 6 คน ประสบปัญหาในขั้นตอนเกี่ยวกับการหาเอกสารหนังสือรับรองสถานที่เกิด เพราะถึงแม้ว่าเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูงหรือทะเบียนประวัติชุมชนบนพื้นที่สูงจะระบุว่าเกิดในประเทศไทย แต่ไม่สามารถหาหนังสือรับรองสถานที่เกิดมาแสดงได้ ก็ทำให้ไม่สามารถดำเนินการในการยื่นคำร้องต่อไปได้

อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการในการดำเนินการยื่นคำร้องขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน มีผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 คน ที่พบกับปัญหาเนื่องจาก ในการยื่นคำขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านนั้น ต้องมีขั้นตอนหลายขั้นตอน เช่น การตรวจสอบเอกสาร การสอบปากคำพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือ การพิมพ์ลายนิ้วมือ ซึ่งแต่ละขั้นตอนต้องเสียเวลาในการดำเนินการอย่างมาก บางครั้งไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จในครั้งเดียว ต้องเดินทางมาติดต่อหลายครั้งและแต่ละครั้งต้องใช้เวลานานมาก นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 2 คน ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ประสบปัญหาเรื่องเอกสารการยื่นคำร้องสูญหาย

2.4.3 ปัญหาด้านเงื่อนไขหลักเกณฑ์ในการขอรับการลงรายการสัญชาติไทยมีหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด จำนวน 20 คน ไม่มีปัญหาด้านเงื่อนไขหลักเกณฑ์ในการขอรับการลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน เพราะทั้งหมดมีความเข้าใจดีว่า บุคคลบนพื้นที่สูงที่จะได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน จะต้องเป็นชาวไทยภูเขาดั้งเดิม เกิดในประเทศไทย และมีเอกสารหลักฐานที่ออกโดยส่วนราชการ เช่น สูติบัตร หนังสือรับรองสถานที่เกิด บัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง ทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูง สำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร.13) มาใช้ประกอบในการยื่นคำร้อง ซึ่งปัญหาที่ประสบจะเป็นปัญหาในเรื่องการเตรียมเอกสารหลักฐานตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์มากกว่าเรื่องของเงื่อนไขหลักเกณฑ์

2.4.4 ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารหลักฐานที่ใช้ในการยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยมีหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใดจึงมีปัญหา

ในประเด็นนี้ กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 9 คน พบปัญหาเกี่ยวกับเอกสารหลักฐานที่ใช้ในการยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทย เนื่องจากการลงรายการสถานที่เกิดในเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูงหรือทะเบียนประวัติชุมชนบนพื้นที่สูงมีความผิดพลาดไปจากข้อเท็จจริง เพราะพวกเขาเกิดในประเทศไทย แต่ทางการกลับมีการลงรายการสถานที่เป็นประเทศพม่า แม้จะสามารถขอแก้ไขรายการให้ตรงกับข้อเท็จจริงได้แต่ ต้องใช้เอกสารหลักฐานที่ทางราชการออกให้ เช่น สูติบัตร หรือหนังสือรับรองสถานที่เกิด มาเป็นหลักฐาน

เท่านั้น ซึ่งเอกสารหลักฐานดังกล่าวก็ไม่สามารถหาได้ ทำให้ไม่สามารถยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านได้

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 6 คน ได้พบปัญหาเหมือนกันคือ ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารหลักฐานที่ใช้ในการยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยคือการที่ไม่สามารถหาเอกสารสูติบัตรหรือหนังสือรับรองสถานที่เกิดมาใช้ประกอบการยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านได้ ถึงแม้ว่าในเอกสารทะเบียนประวัติของพวกเขา จะลงรายการว่าเกิดในประเทศไทย แต่เป็นในพื้นที่อำเภอ หรือจังหวัดอื่นก็ต้องเดินทางไปขอหนังสือรับรองสถานที่เกิด ณ อำเภอ จังหวัด ที่ปรากฏรายการในเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูงหรือชุมชนบนพื้นที่สูง ซึ่งในการดำเนินการเรื่องการขอหนังสือรับรองสถานที่เกิดในท้องที่อื่น ประสบปัญหาในเรื่องสำคัญอีกหลายเรื่อง อาทิ เรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายสำหรับการสมนาคุณบุคคลที่พาไปติดต่อดำเนินการ หรือแม้แต่เรื่องการหาพยานบุคคลที่รู้เห็นการเกิดมาอ้างอิงกับเจ้าหน้าที่ ซึ่งบางทีไม่สามารถหาพยานที่รู้เห็นการเกิดมาอ้างอิงได้เพราะหมู่บ้านที่เกิดและอาศัยอยู่นั้น ปัจจุบันไม่มีสภาพความเป็นหมู่บ้านแล้ว เพราะมีการอพยพถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นหมดแล้ว เนื่องจาก ลักษณะและรูปแบบความเป็นอยู่ ของบุคคลบนพื้นที่สูงหรือชุมชนบนพื้นที่สูง ในอดีตนั้น มักอาศัยอยู่กระจ่ายเป็นกลุ่มบ้านเล็กๆ และมีการอพยพเคลื่อนย้ายไปเรื่อยๆ

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 ราย ไม่ได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับเอกสารหลักฐานที่ใช้ในการยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านแต่อย่างใด เพราะสามารถจัดเตรียมเอกสารได้ครบถ้วนตามที่เจ้าหน้าที่ได้แจ้ง

2.4.5 ปัญหาเกี่ยวกับการหาพยานบุคคลรับรองข้อเท็จจริงและให้ปากคำเพิ่มเติม มีหรือไม่ อย่างไร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) จำนวน 20 คน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 15 คน ให้ข้อมูลว่ายังไม่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการหาพยานบุคคลรับรองข้อเท็จจริงและให้ปากคำเพิ่มเติม ณ อำเภอพร้าวแต่อย่างใด เพราะยังไม่ได้ดำเนินการถึงขั้นตอนที่ต้องมีการสอบปากคำพยานบุคคลเพื่อรับรองข้อเท็จจริง ประกอบในคำร้อง แต่มีผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 3 คน ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับพยานบุคคลที่เป็นผู้นำท้องที่ มักไม่มีเวลาว่างที่จะมาให้ปากคำกับเจ้าหน้าที่ตามวันเวลาที่เจ้าหน้าที่ได้นัดหมาย ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถนำคำร้องของผู้ขอเสนอนายอำเภอเพื่อพิจารณาอนุมัติได้ส่วนที่เหลือไม่มีปัญหาในเรื่องนี้

2.4.6 ปัญหาการยื่นคำร้อง การตรวจสอบเอกสาร การสอบปากคำพยาน ตลอดจนการสรุปความเห็นของนายทะเบียน และการพิจารณาอนุมัติของนายอำเภอมีหรือไม่ อย่างไรเพราะเหตุใด

จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) จำนวน 20 คน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 15 คน ได้ให้ข้อมูลว่ายังไม่ได้ดำเนินการถึงขั้นตอนการยื่นคำร้อง เพราะเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบเบื้องต้นทราบว่าคุณสมบัติไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่กำหนด หรือเอกสารหนังสือรับรองสถานที่เกิดไม่ครบถ้วน ก็จะแจ้งให้ทราบว่ายังไม่สามารถยื่นคำร้องได้ อย่างไรก็ตามสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 2 คน ให้ข้อมูลว่าประสบปัญหาด้านเอกสารคำร้องที่เคยยื่นไว้สูญหาย สำหรับ ในขั้นตอนของการสรุปความเห็นของนายทะเบียนและการพิจารณาอนุมัติของนายอำเภอนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนทั้งหมดให้ข้อมูลว่า ยังไม่ได้มีการดำเนินการถึงขั้นตอนดังกล่าว

2.4.7 ปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนและนายอำเภอมีหรือไม่ อย่างไร

ในประเด็นปัญหานี้เนื่องจากกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) จำนวน 20 คน ยังไม่ได้มีการดำเนินการถึงขั้นตอนดังกล่าว จึงยังไม่พบกับปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนและนายอำเภอแต่อย่างใด

2.4.8 ปัญหาด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างท่านกับเจ้าหน้าที่รัฐ มีหรือไม่ อย่างไร

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 9 คน กล่าวว่า ไม่กล้าไปติดต่อเจ้าหน้าที่เอง เพราะเกรงว่าจะสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจ จึงต้องพึ่งผู้นำชุมชน หรือครู กสอน. พามาติดต่อเจ้าหน้าที่ บางครั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายค่ายานพาหนะหรือค่าสมนาคุณให้ด้วย และหากบุคคลเหล่านั้นไม่ว่างก็ต้องรอนว่างเพื่อให้พามาติดต่อ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 3 คน มีปัญหาในการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เล็กน้อย เนื่องจากฟังถ้อยคำที่เจ้าหน้าที่สื่อสารไม่ทัน เพราะเจ้าหน้าที่มักพูดเร็ว และมีเวลาอธิบายให้น้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่มีภารกิจอื่นมาก อย่างไรก็ตาม มีผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 2 คน ประสบปัญหาจากการที่ เจ้าหน้าที่พูดจาตะคอกและเสียงดังบางที่ยังพูดจาตำหนิตนเอง ทำให้ไม่กล้าสอบถามเพิ่มเติมหรือกลับมาติดต่อด้วยตนเองอีก แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 6 คน ให้ข้อมูลว่าไม่มีปัญหาด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด

2.4.9 ปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเริ่มตั้งแต่ ค่าเดินทาง ค่าเอกสาร ค่าติดต่อสื่อสาร หรืออื่นๆ มีหรือไม่ อย่างไร

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 6 คน ให้ข้อมูลว่าประสบค่าใช้จ่ายด้านการเดินทางไปขอเอกสารหนังสือรับรองสถานที่เกิด ณ ต่างอำเภอหรือต่างจังหวัด และบางครั้งต้องมีค่าใช้จ่ายเป็นค่าพยานหรือค่านายหน้าที่จะไปดำเนินการรับรองสถานที่เกิดด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 8 คน ประสบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาติดต่อที่

อำเภอ เพราะหมู่บ้านอยู่ห่างไกลไม่มีรถโดยสารประจำทาง ตนเองไม่มีพาหนะ ทำให้การเดินทางมาติดต่อกันที่อำเภอแต่ละครั้งต้องจ้างเหมารถจากเพื่อนบ้านซึ่งมีราคาค่อนข้างแพง นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 3 คน ประสบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าสมนาคุณบุคคลที่พามาติดต่อยื่นคำร้อง เพราะตนเองไม่กล้ามาติดต่อเอง สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 3 คน ไม่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

ประเด็นคำถามที่ 3 จากการทำนหรือบุคคลในครอบครัวท่านยังไม่ได้รับการพิจารณาขอยกเว้นการเกณฑ์ทหาร ปัจจุบันได้รับความเดือดร้อนจากการที่ไม่มีสัญชาติไทยในด้านใดบ้าง อย่างไร

3.1 ด้านที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และการประกอบอาชีพ

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 10 คน ไม่ได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับปัญหาด้านที่อยู่อาศัย แต่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องที่ทำกินและการประกอบอาชีพเนื่องจาก ปัจจุบันประกอบอาชีพทำไร่อยู่ในเขตป่าสงวน อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้อนุโลมให้ทำกินในพื้นที่ดั้งเดิมเท่านั้น ซึ่งมีปริมาณพื้นที่น้อยไม่พอต่อความต้องการและไม่สามารถขยายพื้นที่ทำกินได้ ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์อีก 8 คน ไม่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน แต่มีปัญหาเรื่องการประกอบอาชีพ เพราะมีอาชีพรับจ้างทั่วไป และจากการที่ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้ไม่กล้าเดินทางออกไปรับจ้างทำงานนอกพื้นที่อำเภอ และปัจจุบันนี้ได้รับค่าจ้างเพียงแค่วันละ 100 บาทเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย นอกจากนี้ การจ้างงานในพื้นที่อำเภอพร้าวกังก็ไม่ได้มีทุกวัน ทำให้บางวันไม่ได้ทำงาน อย่างไรก็ตามมีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 2 คน บอกว่า ไม่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาดังกล่าวแต่อย่างใด

3.2 ด้านการรักษาพยาบาล

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน 20 คน ให้ข้อมูลตรงกันว่าไม่มีปัญหาในด้านการรักษาพยาบาล เพราะถึงแม้ว่าจะยังไม่ได้รับสัญชาติไทย แต่ถ้าเป็นบุคคลบนพื้นที่สูงหรือชุมชนบนพื้นที่สูง และมีรายการบุคคลในฐานะข้อมูลทะเบียนราษฎรก็จะได้รับการรักษาจากสถานพยาบาลของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามนโยบายของรัฐบาล เช่นเดียวกับบุคคลสัญชาติไทยโดยทั่วไป

3.3 ด้านการศึกษา

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 8 คน ได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับการศึกษา เนื่องจากบุตรหลานของตนเองไม่สามารถรับทุนการศึกษาจากภาครัฐได้ ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 3 คน พบปัญหาเกี่ยวกับบุตรไม่สามารถกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาได้ ผู้ให้สัมภาษณ์ 1 คน พบปัญหาเรื่องบุตรไม่สามารถศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีได้ แม้เรียนได้ก็ไม่

สามารถรับปริญญาได้เพราะไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน อย่างไรก็ตามมีผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 8 คน ยังไม่มีปัญหาเนื่องจากตนเองและคนในครอบครัวเลยวัยที่จะศึกษาไปแล้ว และส่วนหนึ่งบุตรของตนเองปัจจุบันอยู่ระหว่างการศึกษายู่ในชั้นประถมศึกษาในพื้นที่

3.4 ด้านสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในด้านอื่นๆ

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 17 คน ให้ข้อมูลตรงกันว่า ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องสิทธิในการช่วยเหลือจากรัฐในหลายเรื่อง เช่น เรื่องเบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยคนพิการ หรือแม้แต่สิทธิในการกู้ยืมเงินจากกองทุนต่างๆ ที่ภาครัฐให้การสนับสนุน แต่มีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 3 คน ยังไม่ประสบปัญหาในด้านนี้แต่อย่างใด

3.5 ด้านศักดิ์ศรีความเป็นพลเมืองของรัฐ (ความรู้สึกทางจิตใจ)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 11 คน มีความรู้สึกทั่วทั้งๆ ที่ตนเองเป็นคนไทยเกิดในประเทศไทย เหตุใดปัจจุบันต้องอาศัยอยู่ในประเทศไทยเหมือนบุคคลต่างด้าว และไม่ได้รับการดูแลหรือรับสวัสดิการใดๆ จากภาครัฐ และในบางครั้งในการติดต่อราชการได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนอย่างไม่ทัดเทียมกับบุคคลที่ได้รับสัญชาติไทย ซึ่งเหมือนกับเป็นการแบ่งชนชั้น เช่น ให้อำนาจจะดำเนินการให้กับคนที่ได้สัญชาติไทยก่อน ทำให้รู้สึกน้อยใจในบางครั้ง ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 4 คน ให้ข้อมูลว่า บุตรของตนเองที่ไปเรียนหนังสือร่วมกับบุคคลพื้นราบมักได้รับการล้อเลียนว่าเป็นคนต่างด้าว ทำให้บางครั้งบุตรไม่อยากไปโรงเรียน ส่งผลกระทบด้านจิตใจ และผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 คน ไม่มีปัญหาความเดือดร้อนเนื่องจากตนเองและครอบครัวส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่แต่ในพื้นที่และมักเป็นคนชนเผ่าเดียวกัน

3.6 ด้านอื่นๆ

จากการสัมภาษณ์ กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) จำนวน 20 คน ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ไม่มีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาด้านอื่นๆ

ประเด็นคำถามที่ 4 ท่านมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขเรื่องการขอรับและการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง ในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

4.1 เจื่อนไขหลักเกณฑ์ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 15 คน มีความเห็นว่าเป็นเจื่อนไขหลักเกณฑ์ในการขอรับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงนั้นมีความชัดเจนและเหมาะสมแล้ว เช่น ต้องเป็นชาวเขา 9 เผ่าเท่านั้น ต้องเป็นบุคคลที่ราชการได้จัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวไว้แล้ว และต้องเกิดในประเทศไทย ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์อีก จำนวน 5 คน ไม่ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้

4.2 เอกสารหลักฐานที่ใช้ในการยื่นคำร้อง

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 9 คน มีความเห็นว่าการยื่นเอกสารทะเบียนประวัติชุมชนพื้นที่สูงที่มีการลงรายการสถานที่เกิดผิดพลาดไปจากข้อเท็จจริง ควรมีการกำหนดแนวทางแก้ไขไว้เป็นการเฉพาะและสามารถปฏิบัติได้ เช่น ให้สามารถใช้พยานบุคคลที่น่าเชื่อถือมาประกอบคำขอแก้ไขสถานที่เกิดได้ โดยกำหนดจำนวนพยานบุคคลให้มากขึ้น เพราะบุคคลบนพื้นที่สูงยังมีโอกาสที่จะสามารถขอแก้ไขรายการที่ผิดพลาดได้ ซึ่งหากกำหนดให้ใช้แต่พยานเอกสารที่ทางราชการออกให้คือเอกสารสูติบัตรหรือหนังสือรับรองสถานที่เกิดนั้น บุคคลบนพื้นที่สูงจะไม่มีโอกาสในการแก้ไขสถานที่เกิดในทะเบียนประวัติได้เลย นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 6 คน มีความเห็นว่าการกำหนดให้มีเอกสารใบรับรองการเกิด หรือสูติบัตร เพื่อนำมาประกอบการยื่นคำร้องนั้น เป็นเรื่องที่สร้างความยุ่งยากและความลำบากมาก ควรปรับปรุงแก้ไขโดยออกระเบียบกฎเกณฑ์ให้ชัดเจนว่า หากกรณีไม่สามารถหาเอกสารหนังสือรับรองการเกิด หรือสูติบัตรมาประกอบคำร้องได้ ก็สามารถใช้หลักฐานอื่นและพยานบุคคลมาประกอบคำร้องได้ และผู้ให้สัมภาษณ์อีก จำนวน 5 คน ไม่มีข้อเสนอแนะแต่อย่างใด

4.3 ขั้นตอนการยื่นคำร้อง

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 คน มีความเห็นว่าการยื่นคำร้องต้องเดินทางไปยื่นที่อำเภอเท่านั้น ซึ่งการเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบากเพราะอยู่ห่างไกล ประกอบกับการคมนาคมไม่สะดวก หากเป็นไปได้ควรมีการให้ยื่นคำร้องที่ผู้ปกครองท้องที่ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือกำหนดให้เจ้าหน้าที่มาดำเนินการรับคำร้องในหมู่บ้าน / ชุมชน ซึ่งเจ้าหน้าที่จะได้ตรวจสอบสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริง และสอบถามข้อเท็จจริงในเรื่องต่างๆ จากหมู่บ้าน/ชุมชนได้โดยตรงผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 6 คน มีความเห็นว่าการยื่นคำร้องควรมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องการรับคำร้องโดยเฉพาะและมีจำนวนมากกว่า 1 คน เพราะที่ผ่านมาเวลาไปติดต่อยื่นคำร้องหรือขอรับการปรึกษาเรื่องการรับคำร้องเจ้าหน้าที่มักไม่ว่าง ต้องปฏิบัติหน้าที่หลายด้าน หรือบางทีไปประชุมหรือไปอบรมสัมมนา ทำให้ต้องเสียเวลารอนานมากหรือบางครั้งต้องกลับบ้านไปก่อนและต้องมาติดต่อใหม่อีกครั้ง และกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 9 คน ไม่มีข้อคิดเห็นในขั้นตอนนี้

4.4 ขั้นตอนการพิจารณาคำร้อง

กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 16 คน ไม่ได้ให้ข้อมูลได้ เพราะยังมีการดำเนินการไม่ถึงขั้นตอนนี้ดังกล่าว ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 คน ให้ข้อมูลว่า ควรมีการพิจารณาคำร้องให้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยกำหนดว่าคำร้องที่มีเอกสารหลักฐานครบถ้วนต้องดำเนินการพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาเท่าใด และหากไม่แล้วเสร็จจะต้องมีผลกระทบ

อย่างไร ซึ่งจากประสบการณ์การยื่นคำร้องของตนเองที่ผ่านมากกว่าจะได้รับการอนุมัติสัญชาติไทย ใช้เวลาประมาณ 2 ปี

4.5 ขั้นตอนการอุทธรณ์

จากการสัมภาษณ์ กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) จำนวน 20 คน ไม่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ เพราะยังไม่เคยมีการดำเนินการในขั้นตอนดังกล่าว

4.2 ผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชนเผ่า / ผู้ปกครองท้องที่ (กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 8 คน และ กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ (นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ/เจ้าหน้าที่ปกครอง) จำนวน 6 คน

เนื่องจากประเด็นคำถามของกลุ่มตัวอย่างที่ 2 และ 3 มีบางประเด็นที่เป็นคำถามเดียวกัน จึงขอเสนอผลการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามควบคู่กันไป ดังต่อไปนี้

ประเด็นคำถามที่ 1 สถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์ / สอบถาม

กลุ่มผู้นำชนเผ่า / ผู้ปกครองท้องที่ (กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 8 ราย ที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ มีอายุระหว่าง 40-55 ปี เป็นผู้ดำรงตำแหน่งกำนัน 1 คน ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน 4 คน และเป็นผู้นำชนเผ่า จำนวน 3 คน และมีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งระหว่าง 2-5 ปี จำนวน 2 คน ดำรงตำแหน่ง 5 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน

ในส่วนของกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ (นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ/เจ้าหน้าที่ปกครอง) จำนวน 6 คน ที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์มีอายุระหว่าง 35-59 ปี โดยแยกเป็น ดำรงตำแหน่ง นายอำเภอ 1 คน ปลัดอำเภอ 4 คน เจ้าหน้าที่ปกครอง 1 คน โดยมีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งตั้งแต่ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน ดำรงตำแหน่ง 5-10 ปี จำนวน 1 คน และดำรงตำแหน่งมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 4 คน

ประเด็นคำถามที่ 2 ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไขในการขอรับและการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง

2.1 ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรคในการขอรับและการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง มีอะไรบ้าง อย่างไร แต่ละปัญหามีสาเหตุมาจากอะไร โปรดพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1.1 ปัญหาด้านกฎหมาย นโยบายและระเบียบต่างๆ มีความแน่นอน ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง

กลุ่มผู้นำชนเผ่า / ผู้ปกครองท้องที่ ประกอบด้วย กำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 8 คน ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลตรงกันว่า กฎหมาย นโยบายและระเบียบต่างๆ มีความแน่นอน ชัดเจน

และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ไม่มีปัญหาอุปสรรคใดๆ แต่ปัญหาอุปสรรคในการขอรับและการพิจารณารายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงในพื้นที่อำเภอพร้าว ส่วนใหญ่มาจากสาเหตุของเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูงหรือชุมชนบนพื้นที่สูงมีการลงรายการสถานที่เกิดเป็นประเทศพม่า และสาเหตุจากการที่ไม่สามารถนำเอกสารสูติบัตรหรือหนังสือรับรองสถานที่เกิดมาประกอบการยื่นคำร้องได้

ในประเด็นคำถามดังกล่าว กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย นายอำเภอ ปลัดอำเภอและเจ้าหน้าที่ปกครอง จำนวน 6 คน ที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ต่างมีความเห็นคล้ายกับกลุ่มแรกว่ากฎหมาย นโยบายและระเบียบต่างๆ มีความแน่นอน ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ไม่มีปัญหาอุปสรรคใดๆ แต่บุคคลบนพื้นที่สูงหรือบุคคลบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย และระเบียบต่างๆ สำหรับปัญหาอุปสรรคในการขอรับและการพิจารณารายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงในพื้นที่อำเภอพร้าว ส่วนใหญ่มาจากสาเหตุของเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูงหรือชุมชนบนพื้นที่สูงมีการลงรายการสถานที่เกิดเป็นประเทศพม่า ซึ่งเป็นสาเหตุให้บุคคลบนพื้นที่สูงหรือชุมชนบนพื้นที่สูงดังกล่าวไม่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่จะยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน ทั้งนี้บุคคลดังกล่าวมักกล่าวอ้างแต่ว่าตนเองเกิดในประเทศไทย เจ้าหน้าที่ลงรายการผิดพลาด โดยไม่สามารถหาพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือได้มารับรองว่าเกิดในประเทศไทย ณ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัดใด และอีกสาเหตุหนึ่งการที่ไม่สามารถนำเอกสาร สูติบัตรหรือหนังสือรับรองสถานที่เกิดมาประกอบการยื่นคำร้องได้ ถึงแม้ว่าในเอกสารทะเบียนประวัติจะระบุว่าเกิดในประเทศไทยก็ตาม

นอกจากนี้ นายอำเภอพร้าว ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าปัจจุบันบุคคลบนพื้นที่สูงที่ยังไม่ได้สัญชาติไทยและอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอพร้าว มีทั้งบุคคลบนพื้นที่สูง (ชาวไทยภูเขา) ดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และบุคคลบนพื้นที่สูงที่อพยพเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน ฉะนั้น การพิจารณาอนุมัติสัญชาติไทยให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง หรือการพิจารณาแก้ไขรายการสถานที่เกิดในเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูงหรือทะเบียนประวัติชุมชนบนพื้นที่สูง ในปัจจุบัน นายอำเภอซึ่งเป็นผู้มีอำนาจอนุมัติ จำเป็นต้องมีการพิจารณาและตรวจสอบเอกสารหลักฐานอย่างรอบคอบ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศชาติ และผู้อนุมัติต้องรับผิดชอบ หากมีการดำเนินการที่ผิดพลาด ที่ผ่านมามะเห็นได้ว่ามีตัวอย่างของนายอำเภอหลายท่าน ที่ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการให้สัญชาติไทยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ต้องรับผลกระทบโดยให้ถูกลงโทษทางวินัยร้ายแรงถึงขั้นออกจากราชการ และต้องรับผิดชอบทางอาญาอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการตรวจสอบและพิสูจน์ข้อเท็จจริงแล้วปรากฏว่า บุคคลบนพื้นที่สูง

เหล่านั้นเป็นบุคคลที่มีสิทธิลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน ตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องแล้ว บุคคลนั้นย่อมได้รับการอนุมัติให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านอย่างแน่นอน

2.1.2 ปัญหาด้านบุคลากร โปรดพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

1) ด้านจำนวนและความรู้ความสามารถ ความชำนาญงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องปฏิบัติงาน

ในประเด็นคำถามนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่ม ต่างมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันว่า จำนวนบุคลากรไม่พอเพียงซึ่งในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนและบัตรซึ่งเป็นฝ่ายที่มีหน้าที่รับคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง นั้น ต้องปฏิบัติภารกิจในการบริการประชาชนหลายด้าน เช่น งานทะเบียนราษฎร งานทะเบียนทั่วไป งานบัตรประจำตัวประชาชนและจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานตั้งแต่ตำแหน่งหัวหน้างานจนถึงลูกจ้างทั้งหมดมีจำนวนเพียงแค่ 4 คน โดยในพื้นที่อำเภอพร้าว มีจำนวนตำบลหมู่บ้านทั้งหมดถึง 11 ตำบล 109 หมู่บ้าน จำนวนประชากรห้าหมื่นกว่าคน ทำให้ในการติดต่อหรือปรึกษาเรื่องเกี่ยวกับการลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงหรือชุมชนพื้นที่สูงมักต้องรอเป็นเวลานาน เพราะเจ้าหน้าที่ต้องบริการประชาชนในเรื่องเร่งด่วนก่อน

นอกจากนั้นยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าถึงแม้เจ้าหน้าที่ในฝ่ายทะเบียนและบัตรจะมีจำนวน 4 คน ก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านรับคำร้องจะมีเพียงคนเดียวทำให้เวลาติดต่อกับงานเกี่ยวกับเรื่องการลงรายการสัญชาติหากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบติดภารกิจอื่น หรือไปประชุมอบรมนอกพื้นที่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ ต้องรอและกลับมาติดต่อใหม่อีกครั้งทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรับและพิจารณา คำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง ทั้งระดับนายอำเภอและปลัดอำเภอมิการโยกย้ายหรือสับเปลี่ยนหน้าที่บ่อยมาก ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่องและกระบวนการรับคำร้องและพิจารณามีความล่าช้า บางครั้งเมื่อมีการโยกย้ายของเจ้าหน้าที่เอกสารต่างๆ ที่เคยยื่นไว้ ก็สูญหายไปด้วย การยื่นคำร้องต้องเริ่มดำเนินการใหม่ตั้งแต่การจัดเตรียมเอกสารหรือการนำพาพยานบุคคลมารับรอง ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น หรือหากเอกสารเดิมยังคงอยู่แต่เจ้าหน้าที่ที่มารับผิดชอบงานใหม่ก็จะเริ่มกระบวนการตรวจสอบหรือสอบพยานบุคคลด้วยตนเองใหม่อีกครั้ง บางครั้งคำร้องของครอบครัวหนึ่ง ต้องดำเนินการยื่นเอกสารใหม่ถึง 3 ครั้ง สำหรับประเด็นในเรื่องความรู้ความชำนาญงานของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานนั้นพบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในระดับดี แต่ก็ยังมีเจ้าหน้าที่บางคนยังไม่มีความเข้าใจในระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับบุคคลบนพื้นที่สูงอย่างแท้จริง ทำให้บางครั้งให้คำแนะนำหรือคำอธิบายที่ไม่ถูกต้อง

กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ปกครอง ได้ให้ข้อมูลในรายละเอียดว่า บุคคลากรที่ดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอมีภารกิจหน้าที่ ความรับผิดชอบในการเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติภารกิจอื่นตามนโยบายของรัฐบาลหลาย ๆ ด้าน เช่น การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด การแก้ไขปัญหาความยากจน การพัฒนาสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทขัดแย้งสาธารณะ ซึ่งในการปฏิบัติงานจำเป็นต้องพิจารณาจากความสำคัญเร่งด่วนก่อน ทำให้การปฏิบัติงานด้านการรับและพิจารณาคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงและชุมชนบนพื้นที่สูงต้องเป็นไปด้วยความล่าช้า สำหรับประเด็นในเรื่องความรู้ความชำนาญงานของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานนั้นผู้ให้สัมภาษณ์ มีความเห็นว่า ความรู้ความชำนาญของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอาจมีปัญหาบ้างเพราะ บางครั้งมีการมอบหมายให้ปลัดอำเภอซึ่งได้รับการบรรจุแต่งตั้งใหม่ ยังไม่มีประสบการณ์การทำงานให้มารับผิดชอบด้านการรับและพิจารณาคำร้องขอมีสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง โดยปล่อยให้มีการทำงานเพียงล่าช้า โดยไม่มีพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งผลให้มีการทำงานผิดพลาดและไม่มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ นายอำเภอพร้าว ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า นอกจากในเรื่องจำนวนบุคคลกรและความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงานแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญคือเรื่องความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งหากผู้ปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบ ใส่ใจ ละเอียดรอบคอบ และไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตน จะส่งผลให้การปฏิบัติมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

2) ด้านทัศนคติและแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

กลุ่มผู้นำชนเผ่า และกำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 8 รายให้ข้อมูลว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานบางคนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลบนพื้นที่สูง โดยมีความคิดว่าเป็นกลุ่มที่มักเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การตัดไม้ทำลายป่า หรือไม่เชื่อว่าเป็นกลุ่มชาวไทยภูเขาดั้งเดิม ไม่ได้เกิดในประเทศไทย อาจจะอพยพมาจากนอกประเทศ ส่งผลให้ต้องมีการเรียกพยานเอกสารและพยานบุคคลเพิ่มขึ้น ทำให้การขอรับการและพิจารณาคำร้องเป็นไปด้วยความล่าช้า และผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 4 คน ให้ข้อมูลว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีทัศนคติที่ดี รู้สึกเห็นใจและเข้าใจในปัญหาและอุปสรรคของบุคคลบนพื้นที่สูงหรือบุคคลชุมชนบนพื้นที่สูงเป็นอย่างดี สำหรับแรงจูงใจในการทำงานนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน เพราะเห็นว่าการทำงานด้านการขอรับและการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านของบุคคลบนพื้นที่สูง ไม่ได้ส่งผลให้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน บางครั้งอาจถูกมองว่าเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการทำงาน ทำให้ขาดแรงจูงใจในการทำงาน

สำหรับกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย นายอำเภอปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ปกครอง จำนวน 6 คน ให้ข้อมูลว่า เจ้าหน้าที่บางคนมีทัศนคติต่อบุคคลบนพื้นที่สูงที่ยังไม่ได้รับ

การพิจารณารายการสัญชาติไทยว่า อาจไม่ใช่ชาวไทยภูเขาดั้งเดิม และไม่น่าเกิดในประเทศไทย เพราะในข้อเท็จจริงแล้ว หากเป็นกลุ่มดั้งเดิมน่าจะได้รับการพิจารณารายการสัญชาติไทยไปแล้ว และในการสำรวจหรือจัดทำทะเบียนประวัติของทางราชการนั้น บุคคลบนพื้นที่สูงเหล่านี้มักให้ข้อมูลที่ไมตรงข้อเท็จจริง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ฉะนั้นในการพิจารณาคำร้องต้องให้พยาน เอกสารและพยานบุคคลมาประกอบการพิจารณาให้รอบคอบ ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 2 คน ให้ข้อมูลว่า เจ้าหน้าที่บางคนมีทัศนคติต่อบุคคลบนพื้นที่สูง โดยทั่วไปว่า เป็นกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและการตัดไม้ทำลายป่า การพิจารณาคำร้องจะตรวจสอบประวัติและพฤติกรรมอย่างละเอียด หรือบางครั้งไม่ยอมดำเนินการเรื่องการพิจารณาสัญชาติไทยให้ สำหรับด้านแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งหมดให้ข้อมูลตรงกันว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีความกังวลว่าหากดำเนินการไม่รอบคอบอาจทำให้เกิดความผิดพลาด อาจส่งผลให้ถูกมองว่าดำเนินการโดยทุจริต มีผลประโยชน์ในการดำเนินการ และอาจถูกตั้งกรรมการสอบสวนความผิดทางวินัย หรืออาจถูกดำเนินข้อหาคดีอาญาได้ นอกจากนั้นยังให้ความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ได้รับความก้าวหน้าหรือส่งเสริมหน้าที่การทำงาน ทำให้ขาดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานในเรื่องสัญชาติของบุคคลบนพื้นที่สูง

2.1.3 ปัญหาด้านงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เทคโนโลยี มีหรือไม่อย่างไร

ต่อประเด็นนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มต่างมีความเห็นคล้ายกันว่า งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เทคโนโลยีไม่เพียงพอและขาดแคลนไม่มีความทันสมัย เนื่องจากพื้นที่ที่บุคคลบนพื้นที่สูงอาศัยอยู่จะเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลและทุรกันดารการเดินทางยากลำบากทั้งนี้การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคคลบนพื้นที่สูงที่ยื่นขอสัญชาติไทยนั้น บางครั้งมีความจำเป็นต้องเดินทางเข้าไปในพื้นที่ที่บุคคลบนพื้นที่สูงอาศัยอยู่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลและทุรกันดาร การเดินทางยากลำบากแต่ไม่มียานพาหนะที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่ใช้สำหรับเดินทาง ไม่มีงบประมาณค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเบี้ยเลี้ยง แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนั้นอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่สามารถพกพาเดินทางไม่ก็ไม่มี ทำให้ต้องใช้การเขียนด้วยมือเท่านั้นส่งผลให้การทำงานล่าช้า ด้วยเหตุผลการขาดแคลนวัสดุในการทำงานดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความกระตือรือร้นที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการรับและพิจารณาคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ บางครั้งในการเดินทางเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน หรือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ต้องรับภาระในการเลี้ยงอาหาร หรือต้องจัดหาหน้ะรับส่ง

2.1.4 ปัญหาด้านอื่นๆ

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ประชากรกลุ่มผู้นำชนเผ่า และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 8 คน ไม่มีข้อมูลในปัญหาอื่นๆ

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ 3 ประชากรกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ปกครอง พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 2 คน ให้ข้อมูลว่าสาเหตุอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้การขอรับและการพิจารณาขอยุติการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงมีปัญหาอุปสรรคคือเรื่องการสื่อสาร โดยบุคคลบนพื้นที่สูงที่มาติดต่อขอรับการพิจารณาขอยุติการสัญชาติไทยบางคนมักพูดสื่อสารเป็นภาษาชนเผ่าของตนเอง ไม่พูดภาษาราชการหรือภาษาท้องถิ่นต่างๆ ที่พอพูดและฟังรู้เรื่อง อาศัยแต่ผู้นำชนเผ่าหรือล่ามเป็นผู้สื่อสารแทน ซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถฟังหรือพูดภาษาชนเผ่าได้ ทำให้ไม่แน่ใจว่ามีการให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงหรือไม่ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่บางคนไม่ยอมรับคำร้อง

2.2 ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาตาม ข้อ 2.1.1 – 2.1.4 หรือไม่อย่างไร

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ประชากรกลุ่มผู้นำชนเผ่า และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน จำนวน 5 คน ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับด้านกฎหมาย นโยบายและระเบียบต่างๆ ในการขอรับและพิจารณาขอยุติการสัญชาติไทยให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูงว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่บุคคลบนพื้นที่สูง ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 8 คน ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรว่า ควรมีการเพิ่มจำนวนบุคลากรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรับและพิจารณาคำขอยุติการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงให้เพียงพอ ไม่ควรกำหนดให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวและเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ทำงานอยู่ในฝ่ายทะเบียนและบัตร ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี เพื่อสามารถให้คำปรึกษาหรือบริการได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 3 คน มีข้อเสนอแนะในเรื่องทัศนคติและแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐว่า ควรมีการพิจารณาให้ความดีความชอบเป็นพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติให้มีความรู้ดีกว่า บุคคลบนพื้นที่สูงที่ยังไม่ได้รับการขอยุติการสัญชาติไทยในพื้นที่ เป็นชาวไทยภูเขาดั้งเดิมจริง และพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้นั้น เป็นเพียงพฤติกรรมเฉพาะบุคคลส่วนน้อยเท่านั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 8 คน ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เทคโนโลยี ว่าควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานด้านการรับและพิจารณาคำขอลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงเป็นการเฉพาะ พร้อมทั้งมีการจัดหาพาหนะที่มีสภาพสามารถใช้งานได้ในพื้นที่ทุรกันดาร ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างคล่องตัว รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

2. ด้านบุคลากร ไม่ควรมีการโยกย้ายหรือสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านการรับและพิจารณาคำขอลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงบ่อยเกินไป หรือหากมีความจำเป็นต้องโยกย้ายควรมีการส่งมอบเอกสารอย่างครบถ้วน เพื่อให้ต้องมีการยื่นคำขอใหม่อีก

3. ควรมีการกำหนดแนวทางในการแก้ไขรายการสถานที่เกิดในเอกสารทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูง ที่สามารถปฏิบัติได้ซึ่งการที่จะให้บุคคลบนพื้นที่สูงนำเอกสารสูติบัตรหรือหนังสือรับรองการเกิดเพียงอย่างเดียว มายื่นขอแก้ไขรายการสถานที่เกิดนั้น ในความเป็นจริงแทบเป็นไปไม่ได้เพราะบุคคลบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดในสถานพยาบาล แต่จะเกิดเองในหมู่บ้าน/ชุมชน ตามวิถีชีวิตของชนเผ่า ซึ่งหากไม่มีการกำหนดแนวทางอื่นเพื่อนำมาพิจารณาแก้ไขเอกสารแล้ว บุคคลบนพื้นที่สูงเหล่านั้นก็แทบไม่มีโอกาสได้เป็นคนไทยโดยสมบูรณ์แบบ

กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และ เจ้าหน้าที่ปกครอง ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับด้านกฎหมาย นโยบายและระเบียบต่างๆ ในการขอรับและพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง ควรมีการประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่บุคคลบนพื้นที่สูงโดยมีการบูรณาการทำงานร่วมกับองค์กรหน่วยงานภาคประชาชน

2. ปัญหาด้านบุคลากร ควรมีการเพิ่มจำนวนบุคลากรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรับและพิจารณาคำขอลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงให้เพียงพอ และควรมีการเพิ่มพูนและสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ต้องการแก้ไขเรื่องทัศนคติและแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยควรมีการพิจารณาให้ความคิดความชอบเป็นกรณีพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งมีการประกาศยกย่องชมเชยบุคลากรที่ปฏิบัติงานได้สำเร็จและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

3. ด้านงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เทคโนโลยี ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานด้านการรับและพิจารณาคำขอลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูงเป็นการเฉพาะ พร้อมทั้งมีการจัดหาพาหนะและวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย ทั้งนี้

เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างคล่องตัว รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขรายการสถานที่เกิดในเอกสารทะเบียนประวัติของบุคคลบนพื้นที่สูง ควรกำหนดให้มืองค์กรภาคประชาชนที่เข้ามาร่วมรับผิดชอบหรือร่วมในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง

5. ควรมีการรณรงค์ให้บุคคลบนพื้นที่สูงต้องรู้จักสื่อสารด้วยภาษาราชการ มิใช่สื่อสารด้วยภาษาชนเผ่า ซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถพูดและฟังรู้เรื่อง

ประเด็นคำถามที่ 3 ปัญหาของบุคคลบนพื้นที่สูง ที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ในพื้นที่ รับผิดชอบท่านเป็นอย่างไรโปรดพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 ด้านที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และการประกอบอาชีพ

กลุ่มผู้นำชนเผ่า และ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 8 คน ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดให้ข้อมูลว่า บุคคลบนพื้นที่สูงและครอบครัวที่ยังไม่ได้รับพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ประสบปัญหาในด้านที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และการประกอบอาชีพ เนื่องจากที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในปัจจุบันทั้งหมดอยู่ในเขตป่าสวนและเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อนุโลมให้ชุมชนอยู่อาศัยและทำกินเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพเท่านั้น ทำให้ผู้ที่ประกอบอาชีพทำไร่มีที่ดินทำกินไม่เพียงพอต่อความต้องการ สำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้าง ก็ประสบปัญหาในเรื่องอัตราค่าจ้างแรงงานที่มักถูกเอาเปรียบจากนายจ้างบางคนที่ย่ำแย่ให้ราคาถูกกว่าผู้ที่มีสัญชาติไทย ซึ่งบุคคลบนพื้นที่สูงดังกล่าว จำต้องยอมเพราะไม่มีทางเลือกที่ดีกว่า จะเดินทางออกไปรับจ้างทำงานนอกพื้นที่ก็กลัวถูกจับกุม ข้อหาคนต่างด้าว ต้องทำงานในเฉพาะพื้นที่อำเภอพร้าว ซึ่งมีการจ้างงานน้อยและไม่มีอย่างต่อเนื่อง

3.2 ด้านการรักษาพยาบาล

กลุ่มผู้นำชนเผ่า กำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 8 คน ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลตรงกันว่า บุคคลบนพื้นที่สูงที่ยังไม่ได้รับพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยไม่ประสบปัญหาด้านการรักษาพยาบาลเนื่องจากคนกลุ่มนี้ถึงแม้จะยังไม่ได้รับสัญชาติไทย ก็สามารถที่จะได้รับการรักษาตามนโยบายของรัฐบาลได้เหมือนบุคคลทั่วไป

3.3 ด้านการศึกษา

กลุ่มผู้นำชนเผ่า และ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 8 คน ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลตรงกันว่า สำหรับปัญหาด้านการศึกษาจะประสบแต่เฉพาะกลุ่มบุตรของบุคคลบนพื้นที่สูงที่ศึกษาต่อในระดับมัธยมปลายขึ้นไปเท่านั้น เพราะไม่สามารถใช้สิทธิกู้ยืมเงินเรียนตามนโยบายของรัฐบาลได้ และหากศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาก็ไม่สามารถรับปริญญาได้ สำหรับผู้ที่ศึกษาในระดับประถมศึกษา

หรือระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในพื้นที่ ไม่ประสบปัญหาทางการศึกษาและผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 3 คนให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า บุคคลบนพื้นที่สูงดังกล่าวมักไม่ส่งเสริมสนับสนุนให้บุตรหลานเรียนต่อในระดับที่สูงกว่าที่รัฐบาลบังคับ เพราะมีฐานะยากจนไม่สามารถส่งเสียได้ประกอบกับต้องการให้ออกมาช่วยทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัวมากกว่า

3.4 ปัญหาด้านสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในด้านอื่นๆ

กลุ่มผู้นำชนเผ่า และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 8 คน ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลตรงกันว่า บุคคลบนพื้นที่สูงและครอบครัวที่ยังไม่ได้รับพิจารณาจากรายการสัญชาติไทย ประสบปัญหาในด้านสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในหลายด้าน เช่น สวัสดิการเบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยผู้พิการ เบี้ยผู้ติดเชื้อ หรือสิทธิในเรื่องการกู้ยืมเงินจากกองทุนต่างๆ ทั้งนี้การไม่ได้รับความช่วยเหลือตามสิทธิต่างๆ นั้นส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของบุคคลเหล่านั้นเป็นอย่างยิ่ง

3.5 ปัญหาด้านศักดิ์ศรีความเป็นพลเมืองของรัฐ (ความรู้สึกทางจิตใจ)

กลุ่มผู้นำชนเผ่า และ กำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 8 คน ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 2 คน ให้ข้อมูลว่าบุคคลบนพื้นที่สูงและครอบครัวที่ยังไม่ได้รับพิจารณาจากรายการสัญชาติไทย ประสบปัญหาในด้านนี้ โดยเฉพาะบุตรหลานที่เดินทางไปเรียนหนังสือนอกพื้นที่ มักได้รับการล้อเลียนจากเพื่อนๆว่าเป็นคนต่างด้าวทำให้บางครั้งบุตรหลานรู้สึกไม่อยากเรียน หรือเลิกเรียนไปเลย และผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 6 คน ให้ข้อมูลว่าไม่มีการประสบปัญหาในด้านนี้แต่อย่างใด

3.6 ปัญหาอื่นๆ

จากการสัมภาษณ์ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไม่มีข้อมูลเรื่องปัญหาอื่น ๆ

จากผลการสัมภาษณ์ที่จำแนกตามประเด็นคำถามและกลุ่มตัวอย่างข้างต้นทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ในการขอรับการพิจารณาจากรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง(กลุ่มชาวไทยภูเขา) และแนวทางการแก้ไขรวมถึงสภาพปัญหาของบุคคลบนพื้นที่สูง(กลุ่มชาวไทยภูเขา) ที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาจากรายการสัญชาติไทย และแนวทางแก้ไข การดำเนินการพิจารณาจากรายการสัญชาติไทยของบุคคลบนพื้นที่สูง (กลุ่มชาวไทยภูเขา) ในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ตามลักษณะของปัญหาและอุปสรรคและแนวทางแก้ไขที่ผู้วิจัยตั้งประเด็นไว้โดยจะมีการอภิปรายผลการศึกษาในบทต่อไป